

Kritik mot Polismyndigheten Värmland för att ha lämnat ut sekretessbelagda uppgifter till en socialnämnd

---

Beslutet i korthet: En kvinna misstänktes för rattfylleri och narkotikabrott (eget bruk). Med anledning av att hon hade en underårig son (född 1999) gjorde Polismyndigheten Värmland en s.k. orosanmälan till socialnämnden. Anmälan gjordes trots att den provtagning som gjorts endast visade positivt resultat för substanser i en smärtstillande medicin som hon hade recept på. Förundersökningen avseende brotten lades senare ned.

Uppgifter i en förundersökning omfattas av sekretess. Poliser har en anmälnings-skyldighet till socialnämnden när de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa, vilken bryter sekretessen och innebär att sådana uppgifter kan lämnas ut. De får dock inte lämnas ut rutinmässigt. En bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet ska alltid göras.

När polismyndigheten lämnade ut uppgifterna om brottsmisstankarna till socialnämnden måste det enligt JO ha stått klart för polisen att kvinnan inte längre var misstänkt för brott och att det enbart rörde sig om ett normalt bruk av medicin som hon hade recept på. Uppgifterna gav inte grund för misstanke om att hennes barn riskerade att fara illa och omfattades därmed inte av anmälningsplikten. Polismyndigheten kritiserades i beslutet för att ha lämnat ut uppgifterna.

Anmälan m.m.

I en anmälan till JO riktade AA klagomål mot Polismyndigheten Värmland för att polisen, utan att det funnits anledning till det, lämnat ut uppgifter till socialtjänsten i AA:s hemkommun om att hon misstänktes för rattfylleri och ringa narkotikabrott.

Av anmälan och handlingarna i ärendet framgick bl.a. följande. AA:s bil stoppades av polisen i en kontroll den 12 december 2013. Polisen misstänkte att AA var narkotikapåverkad och hon fick följa med för att lämna urin- och blodprov. I samband med provtagningarna berättade AA att hon åt smärtstillande medicin som var narkotikaklassad och hon gav samtidigt polisen lov att hämta in hennes medicinlista. Av Rättsmedicinalverkets rättskemiska undersökning som blev klar den 22 januari 2014 framgick att provet innehöll just den narkotikaklassade substans som ingick i AA:s medicin.

Med anledning av analysresultatet och då AA hade en underårig son (född 1999) skickade polisen protokollet, där det framgick att AA misstänktes för rattfylleri och ringa narkotikabrott, till socialtjänsten i kommunen. Socialtjänstens vuxenhet kallade därefter AA till ett möte. Efter att AA hade förklarat att analysresultatet berodde på hennes medicin sade den person hon kallats till att socialtjänsten egentligen inte skulle ha fått protokollet från polisen och att misstankarna skulle skrivas av. Den 11 februari 2014 lades förundersökningen om rattfylleri och narkotikabrott ned.

AA ansåg att det var fel av polisen att lämna uppgifterna till socialtjänsten eftersom hon hade berättat om att hon åt medicin som skrivits ut av läkare och polisen hade tillgång till hennes medicinlista.

Utredning

Efter att ha granskat handlingarna begärde JO att Rikspolisstyrelsen skulle hämta in upplysningar från polismyndigheterna om praxis när det gäller att underrätta socialtjänsten om misstankar om narkotikabrott och sedan yttra sig över det aktuella förfarandet.

Polismyndigheten Värmland lämnade bl.a. följande upplysningar om den anmälda händelsen till Rikspolisstyrelsen:

Sammanfattningsvis menar polismyndigheten att utlämnande av uppgifter om att en person testats positivt avseende bruk av droger inte kan ske slentrianmässigt, utan måste föregås av en särskild sekretessprövning i varje enskilt fall.

I aktuellt fall har polisinspektör BB uppgett att bedömningen att lämna ut information till socialtjänsten har gjorts gentemot 3 § polislagen och 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL). Vidare att den sistnämnda bestämmelsen har använts eftersom AA har en son född 1999.

Polismyndigheten får konstatera att det är korrekt att bedöma situationen utifrån 14 kap. 1 § SoL eftersom det finns barn med i bilden som kan fara illa men att det saknas en prövning utifrån den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, om uppgiftsskyldighet. Bestämmelsen i 14 kap. 1 § SoL ger ingen självständig rätt att lämna ut sekretessbelagda uppgifter utan sekretessprövningen skulle också ha innefattat bestämmelsen i OSL.

Rikspolisstyrelsen lämnade därefter bl.a. följande upplysningar:

Av [polismyndigheternas] yttranden kan den slutsatsen dras att det inte finns någon enhetlig praxis när det gäller hur uppgiftslämnande till socialtjänsten närmare går till vid misstanke om rattfylleri och ringa narkotikabrott. Det finns dock inget som tyder på att uppgifter inte lämnas till socialtjänsten i enlighet med de bestämmelser som finns i bl.a. 6 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

De flesta polismyndigheter anger att de inte lämnar ut uppgifter rutinmässigt till socialtjänsten utan först efter en sekretessprövning. Två myndigheter hänvisar dock enbart till 3 § polislagen i sina yttranden och det är något oklart om dessa myndigheter rutinmässigt lämnar ut uppgifter till socialtjänsten utan föregående sekretessprövning.

Ett antal polismyndigheter lämnar ut uppgifter till socialtjänsten med hänvisning till 14 kap. 1 § SoL, 6 § LVM samt 6 och 34 §§ lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL). En myndighet har hänvisat till 1, 3 och 21 §§ lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och uppger att de tillämpar generalklausulen i OSL [10 kap. 27 §] vid utlämnande.

Några myndigheter anför att praxisen kan skifta från polisområde (eller liknande) till polisområde eller enhet, men att man genom utbildning och lokala tjänsteföreskrifter avser att få till stånd en enhetlig praxis.

Flera polismyndigheter anger att då de lämnar uppgifter avseende rattfylleri och ringa narkotikabrott sker det efter att analysresultaten är färdiga. Någon myndighet lämnar ut uppgifter först då förundersökningen är klar och det är klart att åtal ska väckas. Några myndigheter anger att när det gäller unga sker uppgiftslämnandet redan då misstanke uppkommit.

Ett fåtal polismyndigheter har uppgett att de lämnar hela förundersökningen till socialtjänsten. Det är oklart om dessa myndigheter menat såväl när misstänkt är underårig som icke underårig.

Rikspolisstyrelsen (rikspolischefen CC) gjorde bl.a. följande bedömning:

Uppgifter om att en person misstänks för rattfylleri och ringa narkotikabrott omfattas av sekretess.

Den uppgiftsskyldighet som finns i bl.a. 14 kap. 1 § SoL och 6 § LVM innebär en sådan uppgiftsskyldighet som avses i 10 kap. 28 § OSL och som bryter sekretessen och möjliggör att uppgifter kan lämnas ut till socialtjänsten.

Polisens skyldighet enligt 3 § polislagen att underrätta myndigheter inom socialtjänsten innebär enligt Rikspolisstyrelsens bedömning inte en sådan uppgiftsskyldighet som avses i 10 kap. 28 § första stycket OSL och som bryter sekretessen.

Härutöver bör uppgifter också kunna lämnas ut till socialtjänsten med stöd av 10 kap. 2 § samt 10 kap. 27 § OSL.

En annan fråga är hur många och vilka uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten. Rikspolisstyrelsen delar Polismyndigheten Värmlands bedömning att en prövning måste ske för att kunna avgöra vilka uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten och att endast sådana uppgifter som kan antas vara av betydelse för socialtjänstens bedömning ska lämnas (se Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen - En kommentar 1 jan 2014 Zeteo).

Styrelsen vill härutöver nämna att vill polismyndigheten exempelvis att ett utdrag från misstankeregistret eller en sammanställning av uppgifter från detta register medföljer anmälan till socialnämnden måste detta bedömas separat, skilt från frågan om anmälningsskyldigheten och bestämmelserna i 10 kap. 28 § OSL.

I dessa fall blir det bestämmelserna i respektive registerförfattning, t.ex. lagen (1998:621) om misstankeregister och förordningen (1999:1135) om misstankeregister som styr möjligheten att lämna ut uppgifter, tillsammans med bestämmelserna i OSL (i detta fall 35 kap. 1 § 7 OSL). Bestämmelserna om för vilka ändamål uppgifter får behandlas och bestämmelser om till vilka myndigheter uppgifter får lämnas ut kan i dessa fall innebära begränsningar i möjligheten att lämna uppgifter från vissa register till socialnämnden. En bedömning måste göras i varje enskilt fall.

En ytterligare fråga som är av betydelse är när en uppgift ska lämnas. Av 14 kap. 1 § SoL och 6 § LVM framgår att anmälan ska ske genast. Det ligger i sakens natur att ett sådant uppgiftslämnande ska ske skyndsamt för att socialtjänsten ska kunna agera snabbt vid behov. Det finns dock för polisen i vissa fall möjlighet att avvakta med underrättelse. "I de fall då det kan antas att syftet med beslutade åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten - t.ex. en förundersökning i brottmål - skadas om

uppgiften lämnas måste enligt motiven (prop. 1983/84:111 s. 57) förutsättas att uppgiften lämnas först när en sådan risk inte längre föreligger" (Berggren & Munck, Polislagen, En kommentar, uppl. 8, s. 44). I det nu aktuella fallet underrättade polismyndigheten socialtjänsten skyndsamt vilket följer av lagstiftningen. Rikspolisstyrelsen finner inte att polismyndigheten agerat felaktigt i detta hänseende.

Praxis inom polisen i den aktuella typen av ärenden visar att polismyndigheterna som regel gör en bedömning i varje enskilt fall innan uppgifter lämnas till socialtjänsten av såväl uppgiftsskyldigheten som sekretessen. Av polismyndigheternas yttranden framgår dock att det finns ett behov av uppföljning av och i en del fall förtydliganden av rutiner och riktlinjer avseende bl.a. enligt vilka lagrum en prövning ska ske samt vilka uppgifter som kan och i så fall bör lämnas.

Rikspolisstyrelsen anser det mycket angeläget att relevanta uppgifter avseende personer som misstänkts för rattfylleri kan lämnas till socialtjänsten som ett led i trafiksäkerhetsarbetet. Detta måste dock ske efter en bedömning av uppgiftsskyldigheten och sekretessen i varje enskilt fall.

AA kommenterade yttrandet.

Rättslig reglering

Enligt 35 kap. 1 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (OSL) gäller sekretess för uppgift om enskilda personliga förhållanden som förekommer i en förundersökning, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men.

En uppgift som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen får inte röjas för enskilda eller för andra myndigheter, om inte annat anges i bl.a. den lagen (8 kap. 1 § OSL). Enligt 10 kap. 28 § OSL hindrar sekretess inte att en uppgift lämnas till annan myndighet om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning. Sekretessbelagda uppgifter kan i vissa fall också lämnas till en annan myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda, enligt den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL.

Polisens samverkan med andra myndigheter regleras i 3 § polislagen. I bestämmelsen anges bl.a. att det särskilt åligger polisen att samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör förandlea någon åtgärd av dem. I paragrafen erinras det även om att bestämmelser om skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen är myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Med att ett barn far illa avses t.ex. alla de fall då det kan antas att brister i omsorgen om en underårig eller något annat förhållande i hemmet medför fara för den underåriges hälsa eller utveckling. Om en förälder som bor tillsammans med underåriga barn frihetsberövas på grund av misstankar om allvarlig brottslighet bör enligt JO en anmälan till socialtjänsten göras (se JO 2010/11 s. 130, dnr 4981-2008).

Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse den 1 januari 2013. De ändringar som då gjordes avsåg att tydliggöra när en anmälan ska ske och klargöra att anmälaren inte behöver sätta sig in i om socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd utan kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning om att ett barn far illa eller misstänks fara illa (se prop. 2012/13:10 s. 46). Anmälningssplikten förutsätter alltså inte att det är klarlagt att socialnämnden behöver ingripa och även uppgifter som är svårbedömda eller obestyrkta ska anmälas om de tyder på att ett barn kan vara i behov av stöd eller hjälp från socialtjänstens sida (se Lundgren, Sunesson och Thunved, Nya sociallagarna, den 1 januari 2014, Zeteo, kommentaren till 14 kap. 1 § socialtjänstlagen).

Bedömning

Uppgifterna om att AA misstänktes för rattfylleri och narkotikabrott var sekretessbelagda hos polismyndigheten enligt 35 kap. 1 § första stycket OSL. Sekretessen gällde som utgångspunkt även i förhållande till andra myndigheter.

Enligt bestämmelsen i 10 kap. 28 § första stycket OSL bryter emellertid en uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning den sekretess som gällde för uppgifterna. Den anmälningssplikt som gäller för bl.a. polisen enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen är en sådan uppgiftsskyldighet. Polismyndigheterna och deras anställda ska alltså, om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa, lämna de uppgifter som föranleder den bedömningen till socialtjänsten, även om uppgifterna är sekretessbelagda. Avgörande för om det var riktigt av polisen att lämna de aktuella uppgifterna om AA till socialtjänsten är alltså om det fanns en anmälningssplikt för polisen beträffande uppgifterna.

Uppgifter om att en person är misstänkt för narkotikabrott och rattfylleri, och de omständigheter som ligger till grund för misstankarna, är sådana uppgifter som mycket väl kan omfattas av anmälningssplikten. Polisanställda får dock inte med stöd av bestämmelserna om anmälningssplikt lämna ut sekretessbelagda uppgifter om brottsmisstankar eller andra förhållanden till socialtjänsten på ett rutinmässigt sätt, t.ex. genom att misstankar om vissa brott alltid anmäls när den misstänkte har ansvar för ett barn. Det måste alltid göras en bedömning i det enskilda fallet om en anmälan ska göras. Det kan ofta vara svårt för den enskilde polismannen att bedöma om det finns en anmälningssplikt. Genom de ändringar i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen som trädde i kraft den 1 januari 2013 betonades att en anmälningsspliktig person kan utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning om att ett barn far illa eller misstänks fara illa. Även uppgifter som är svårbedömda eller obestyrkta kan anmälas. Lagstiftaren har alltså, i barnets intresse, gett dem som omfattas av bestämmelsen ett inte obetydligt utrymme att själva bedöma när en anmälan ska göras.

När polisen lämnade uppgifterna om brottsmisstankarna mot AA till socialtjänsten måste det, trots att förundersökningen ännu inte lagts ned, ha stått klart att hon inte längre var misstänkt för något brott och att det endast rörde sig om ett normalt bruk av medicin som AA hade recept på. De aktuella uppgifterna var därmed under alla

förhållanden inte sådana att det fanns grund för någon misstanke om att AA:s barn riskerade att fara illa. Uppgifterna omfattades alltså inte av anmälningsplikt och polisen skulle inte ha lämnat ut dem till socialtjänsten. Polismyndigheten ska kritiseras för att detta ändå gjordes.

När det gäller frågor om polisens uppgiftsskyldighet i förhållande till socialtjänsten finns, som Rikspolisstyrelsen framhåller, ett behov av uppföljning och förtydligande av rutiner och riktlinjer. Jag förutsätter att detta kommer att ske.